

“IJTIMOIY SUG‘URTA — YANGI DAVR: O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 206-SONLI FARMONINING AHAMIYATI VA FUQAROLARGA TA’SIRI”

S.X.Bo'riyev

*Parkent tuman Yuridik xizmat
ko'rsatish markazi bosh yuriskonsulti*

Annotatsiya: 2025-yil 3-noyabrda qabul qilingan **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 206-sonli farmoni** bilan Davlat ijtimoiy sug‘urta jamg‘armasi orqali davlat ijtimoiy sug‘urtasi tizimida tub islohotlar e‘lon qilindi. 2026-yil 1-yanvardan yangi sug‘urta mexanizmi — majburiy va ixtiyoriy sug‘urta shakllari, avtomatik nafaqa tayinlash, raqamli axborot tizimi orqali shaffof va samarali to‘lovlar joriy etilishi ko‘zda tutilgan. Bu maqolada farmon mazmuni, fuqarolar uchun keltirilayotgan yangiliklar va ularning ijtimoiy himoyaga ta’siri tahlil qilinadi.

Tayanch so‘zlar: Raqamli axborot tizimi, ijtimoiy himoya, nafaqa, xususiy sektor, majburiy sug‘urta.

Ijtimoiy himoya — har bir jamiyatning poydevori. O‘zbekiston ham oxirgi yillarda ijtimoiy sug‘urta va nafaqa tizimini isloh qilishga alohida e‘tibor qilmoqda. Xususan, 2025-yil 3-noyabrda qabul qilingan **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 206-sonli farmoni** jamiyatda fazilatli yangilanishlar zarurligini tan olgan holda, pensiya va nafaqa tizimida adolatni mustahkamlash, fuqarolarni og‘ir hayotiy vaziyatlardan samarali himoya qilish maqsadida joriy etildi. Ushbu qaror bilan davlat tomonidan ijtimoiy himoya yanada keng qamrovli, aniq va shaffof bo‘lishi ko‘zda tutilmoqda. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 206-sonli farmonining** asosiy jihatlari quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- 2026-yil 1-yanvardan e‘tiboran sug‘urta tizimi ikki shakl — majburiy va ixtiyoriy asosda joriy etiladi. Majburiy sug‘urta uchun mablag‘lar shaxslarning daromad solig‘ining bir qismi hisobidan ajratiladi. Ixtiyoriy sug‘urta ishtirokchilari esa oyma-oy sug‘urta badalini, eng kam ish haqining 5 foizi miqdorida to‘laydilar.
- Sug‘urta jamg‘armasi sifatida yangi tuzilma — Davlat ijtimoiy sug‘urta jamg‘armasi tashkil etiladi. Bu jamg‘arma orqali sug‘urta badallari yig‘iladi, sug‘urta staji yuritiladi va nafaqa hamda boshqa ijtimoiy to‘lovlar to‘lanadi.
- Nafaqa — homiladorlik va tug‘ish nafaqasi 2026-yil 1-yanvardan, vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlik nafaqasi esa 2026-yil 1-iyuldan proaktiv (oldindan) tarzda tayinlanadi — ya’ni fuqarolar alohida ariza bermasdan nafaqalarni oladilar

- 2030-yildan esa ishdan bo'shatilganda taqdim etiladigan bir martalik nafaqa ham joriy etilishi rejalashtirilgan.
- Nafaqa miqdorlarini belgilashda insonning sug'urta staji va to'lagan badallari hisobga olinadi — bu esa xususiy sektor xodimlari, mustaqil ishlaydiganlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar uchun adolatli yondashuvdir.

Bu islohotlar orqali bir nechta muhim jihatlar kelajakda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi:

- ✓ **Kengroq qamrov:** Majburiy sug'urtaga nafaqat xodimlar, balki mustaqil faoliyat yurituvchilar va kam ta'minlangan oilalar ham ixtiyoriy sug'urta orqali kirishi mumkin — bu esa ijtimoiy himoyani ko'paytiradi.
- ✓ **Adolatlilik va shaffoflik:** Sug'urta staji va to'lovlar asosida nafaqalar hisoblanishi, pul oqimlarining jamg'armada markazlashuvi va raqamli axborot tizimi orqali kuzatilishi — nafaqa olish jarayonini aniq va shaffof qiladi.
- ✓ **Ma'muriy yuk kamayadi:** Nafaqalarni olish uchun uzluksiz ariza-murojaat qilish zarurati yo'q: homiladorlik, tug'ish va vaqtinchalik nogironlik holatlarida to'lovlar avtomatik tarzda yo'lga qo'yiladi. Bu — fuqarolar qulayligi va davlat xizmatlari samaradorligi tamoyili.
- ✓ **Ijtimoiy barqarorlik va bandlik rag'batlantirilishi:** Sug'urta tizimining izchil va qamrovli bo'lishi, noaniq xo'jalik sharoitlaridan himoya — fuqarolarni rasmiy mehnatga jalb etishda rag'bat bo'lishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 206-sonli farmonining ehtimoliy muammolar va e'tibor talab qiluvchi jihatlar ham mavjud. Xususan islohot jarayonida quyidagi holatlarga e'tibor qaratish zarur:

- ✓ Ixtiyoriy sug'urta badalini to'lashda daromadi past oilalar uchun qiyinchilik tug'ilishi mumkin — bunday holatlar uchun alohida imtiyozlar yoki davlat tomonidan subsidiyalar ko'zda tutilishi lozim.
- ✓ Raqamli axborot tizimi va ma'lumotlar bazasini to'liq joriy etish — texnik jihatdan murakkab, fuqarolar ma'lumotlar xavfsizligi va ishonchliligi masalasi muhim.
- ✓ Xususiy sektor va mikrofirmalar xodimlarining sug'urta staji va badallari real hisobga olinmasligi mumkin — bu esa nafaqa oluvchilarning haqqoniyligini so'roq ostiga qo'yadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 206-sonli farmoni O'zbekiston ijtimoiy himoya tizimida muhim burilish nuqtasi. U orqali ijtimoiy sug'urtaning qamrovi kengayadi, nafaqalar tayinlash va to'lash jarayoni avtomatlashtiriladi, va ijtimoiy himoya yanada adolatli hamda shaffof bo'ladi. Bunday o'zgarishlar davlat va fuqarolar o'rtasidagi ijtimoiy ishonchni mustahkamlaydi, jamiyatda barqarorlik va farovonlik tamoyillarini kuchaytiradi. Albatta, islohotlar to'liq amalga oshirilishi va fuqarolarning haq-huquqlari kafolatlanishi uchun

jamg'arma faoliyati, raqamli tizim va nazorat mexanizmlari mas'uliyati yuqori bo'lishi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.11.2025 yildagi «Davlat ijtimoiy sug'urtasi bo'yicha to'lovlarni tayinlash va to'lash tizimini takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida»gi 206-son farmoni;
- 2) Norma.uz — “*Davlat ijtimoiy sug'urtasi tizimi takomillashtirilmoqda*”;
- 3) Rasmiy ma'lumotlar va “yo'l xaritasi” ilovalari mazmuni.